

STUDIE

**Bratislava ako futbalová periféria
medzivojnového Československa –
menej tradičný pohľad
na česko-slovenské vzťahy¹**

MATEJ HANULA

Bratislava as a Football Periphery in Interwar Czechoslovakia – A Less Traditional Perspective on Czecho-Slovak Relations

The author deals with the position of Bratislava football within the football scene of the First Czechoslovak Republic. Similarly to the political life of a centralized state, Bratislava held only a peripheral position in football. Several factors contributed to this fact. The most important were, firstly, the complex organizational structure of football in Czechoslovakia until the mid-1930s, dividing Bratislava's Czechoslovak and Hungarian clubs into separate competitions. The second factor was the decision to introduce professionalism in Czechoslovak football in 1925. Unlike the leading clubs from the Czech lands, no club from Slovakia adopted professionalism. Consequently, even the most successful club in the city – ČSŠK Bratislava – failed to break into the Czechoslovak elite until the reorganization of competitions in the mid-1930s. Based on the analysis of Slovak journalistic contributions dedicated to Bratislava's interwar football, the author points to the resistance of Bratislava's football officials and journalists to the peripheral football position. This peripheral position was confirmed not only by criticism of the alleged neglect of their demands by the governing football authorities but also subjectively by constant appeals to Bratislava players to

1 Štúdiá bola vypracovaná v rámci projektu APVV 20-0526 s názvom *Politická socializácia na území Slovenska v rokoch 1848 – 1993* a v rámci projektu VEGA č. 2/0020/23 *Politická mobilizácia, politizácia a politická ľahostajnosť slovenského obyvateľstva, 1848 – 1938*. Oba projekty sú riešené na Historickom ústave SAV, v. v. i.

perform well in friendly matches against Prague teams. At the same time, the author highlights that the perception of Bratislava as a football periphery did not significantly change even after the long-awaited reorganization of the republic's competitions in the mid-1930s and the promotion of the most successful Bratislava club into the newly established nationwide league open to both professional and amateur clubs from all national associations.

Keywords: First Czechoslovak Republic, Bratislava, Football, Centre, Periphery, Czech-Slovak relations

Vznik československého štátu priniesol Slovensku množstvo zmien, ktoré radikálne zmenili jeho politický, kultúrny a spoločenský vývoj. Demokratický politický systém vytvoril rámec pre rozvoj občianskej spoločnosti a zvýšenú participáciu obyvateľstva na verejnom živote. Poslovenčenie verejného života a školstva prinieslo impulzy pre rozvoj slovenskej kultúry a poskytlo prostredie na definitívne dotvorenie sa Slovákov ako moderného národa. Zmeny sa nemohli vyhnúť ani čoraz populárnejšej sfére športu a v jej rámci predovšetkým najmasovejšiemu a najpopulárnejšiemu odvetviu – futbalu. Šport s modernými koreňmi na britských ostrovoch sa začal hrať na území dnešného Slovenska už od sklonku 19. a začiatku 20. storočia. Do roku 1918 však v Hornom Uhorsku vznikali prakticky len futbalové kluby s maďarskými názvami, na ktorých čele stáli funkcionári s maďarskou národnosťou.² Vznik republiky priniesol zmenu aj do futbalového života v krajine. Popri už spomínaných etablovaných maďarských kluboch vo väčšine veľkých miest začali vznikať kluby nové, v súlade s dobovou praxou označované ako československé, ktorých členstvo sa hlásilo lojálne k novému štátu. V ďalších rokoch boli v mnohých multietnických mestách na juhu krajiny, ale i v ďalších regiónoch tieto nové československé kluby spolkami, ktoré okrem pestovania športu zároveň posilňovali československú či slovenskú národnú identitu a stávali sa neoficiálnymi reprezentantmi národa v súboji so svojimi maďarskými či nemeckými športovými súpermi a konkurentmi.

Práve v medzivojnovom období sa čulý futbalový život odvíjal už aj v novom hlavnom meste Slovenska. Pred rokom 1918 ešte Bratislava za vývojom futbalu v jeho hlavných baštách monarchie – teda vo Viedni, Prahe a Budapeš-

2 O etablovaní sa futbalu na území dnešného Slovenska pred rokom 1918 pozri: MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku. Defilé generácií 1898 – 1987*. Bratislava 1988, s. 17–25.

ti zaostávala.³ Ani v medzivojnovom období síce na rozdiel od týchto troch metropol nových štátnych útvarov neurčovala celoeurópske futbalové trendy a nemohla sa pýšiť podobne veľkými futbalovými štadiónmi, futbal sa už však stal v meste rovnako ako v spomínaných veľkomestách pre značnú časť jej obyvateľov súčasťou pravidelného trávenia voľného času. Tisíce Bratislavčanov zaplňali každú nedeľu hľadiská desiatok ihrísk v meste, aby sa zabavili a pri sledovaní hry svojich obľúbených klubov zabudli na bežné starosti. Ďalšie stovky hrávali futbal ako aktívni hráči, či sa mu často vo voľnom čase venovali ako kluboví funkcionári a rozhodcovia. V meste prebiehal každý rok od začiatku marca čulý futbalový život, ktorý sa zastavil na zimnú pauzu až v polovici decembra. V multietnickom meste pôsobili kluby prakticky všetkých jeho národností a s istou dávkou nostalgie možno povedať, že futbalový život bol v Bratislave v období prvej republiky pravdepodobne zaujímavejší ako v 21. storočí.

Napriek pulzujúcemu futbalovému daniu však mala Bratislava v rámci republiky podobne ako v politickom živote centralizovaného štátu iba periférnu pozíciu voči pražskému centru. Táto jej pozícia je zrejma okrem organizačnej štruktúry futbalového života v medzivojnovom štáte, ktorému sa ešte budem podrobne venovať, predovšetkým vďaka analýze príspevkov venovaných futbalovému životu Bratislavy na stránkach slovenskej športovej tlače. Možno konštatovať, že od polovice 20. rokov až do politických zmien v jeseni 1938 obsahujú prakticky neustále ponosy či už bratislavských futbalových funkcionárov alebo slovenských žurnalistov na nezáujem pražskej futbalovej centrality riešiť problémy bratislavského či slovenského futbalu, prípadne sťažnosti na to, že kvality popredných bratislavských klubov nerešpektuje pražská futbalová žurnalistika a verejnosť. Práve pražskí futbaloví novinári sa mali napriek mnohým dobrým výsledkom podľa slovenských kolegov pozeráť na bratislavský futbal stále zhora, ako na niečo periférne, v porovnaní s pražským profesionalizmom amatérske a menej kvalitné. Prakticky všetky konfrontácie najúspešnejšieho a najpopulárnejšieho bratislavského klubu – I. Československého športového klubu (I. ČsŠK) Bratislava – s pražskými súpermi od polovice 20. rokov až do zániku prvej republiky vnímala bratislavská športová žurnalistika ako príležitosť dokázať pražskej futbalovej verejnosti, že sa v tomto prezieravom hodnotení bratislavského futbalu mylí.

3 K počiatkom futbalu v rakúskej časti monarchie s dôrazom na české krajiny a Prahu pozri z najnovších prác: PELC, Martin: *Na football. Fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha 2022, s. 21–32, 58–69.

Periféria v rámci organizácie futbalu v ČSR

Medzivojnovú Bratislavu odsúdili do pozície futbalovej periférie republiky predovšetkým dve skutočnosti súvisiace s organizáciu futbalových súťaží v Československu. Po prvých divokých rokoch organizovania futbalového diania na Slovensku, počas ktorých ešte nebol východ krajiny pevne integrovaný so štruktúrami v českých krajinách,⁴ bola v roku 1922 ustanovená Československá futbalová asociácia ako vrcholný riadiaci orgán futbalu v republike. Vedenie asociácie prijalo pri jej vzniku predovšetkým s ohľadom na stanovisko zástupcov nemeckej menšiny rozhodnutie, že organizácia sa bude skladať z národnostných zväzov reprezentujúcich hlavné národnosti republiky. Popri Československom futbalovom zväze sa tak stali členmi asociácie ďalšie štyri futbalové zväzy – nemecký, maďarský, židovský a poľský.⁵ Hráči sa tak mali organizovať v kluboch podľa svojej národnosti. Kluby boli členmi príslušných národnostných zväzov, pričom až do polovice 30. rokov si organizovali vlastné, národnostne oddelené regionálne futbalové súťaže. V praxi to pre Slovensko napríklad znamenalo, že bratislavské, v dobovej terminológii oficiálne československé kluby hrali odlišné súťaže ako početné maďarské kluby, ktoré v meste pôsobili už pred rokom 1918. Až do veľkej reorganizácie štruktúry futbalových súťaží v roku 1934⁶ sa tak československé a maďarské kluby v meste mohli stretávať iba v oficiálne priateľských nesúťažných zápasoch, čo futbalový život v meste nepochybne ochudobňovalo. Podobná situácia panovala aj v ďalších etnicky zmiešaných slovensko-maďarských mestách na juhu krajiny, akými boli napríklad Nové Zámky, Lučenec, Rimavská Sobota či Košice. Ako ešte poukážem, práve súťažné oddelenie československých a maďarských klubov sa stalo až do spomínanej reorganizácie súťaží jednou z najčastejších tém kritiky, ktorá smerovala z Bratislavy voči pražskému futbalovému centru.

Druhou, možno povedať, že ešte významnejšou skutočnosťou, ktorá odsúdila Bratislavu na dlhé roky nielen v subjektívnom posudzovaní, ale najmä vo vnímaní pražskou futbalovou verejnosťou do pozície periférie, sa stalo rozhodnutie futbalovej asociácie o zavedení profesionalizmu platné od roku 1925. Československé kluby získali na základe rozhodnutia medzinárodnej futbalovej federácie FIFA z predchádzajúceho roka možnosť vybrať si, či zavedú vo svojich radoch profesionalizmus a budú môcť vyplácať svojim hráčom oficiálne

4 MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku*, s. 38–48.

5 MRÁZ, Igor et. al: *Svet deväťdesiatich minút. Z dejín československého futbalu. Diel prvý 1901 – 1945*. Bratislava 1976, s. 173.

6 O štruktúre futbalových súťaží v medzivojnovom Československu a jej zmenách podrobne PELC, Martin: *Na football*, s. 37–38.

peňažné odmeny, alebo ostanú naďalej verné amatérskemu štatútu. Pre kluby, ktoré si vybrali profesionalizmus, to znamenalo povinnosť mať vo svojich kád-roch predpísaný minimálny počet hráčov s profesionálnymi zmluvami a vyplá-cať im určenú minimálnu gázu.⁷ Špičkové pražské a stredočeské kluby vrátane najpopulárnejších dvoch, teda Sparty a Slavie, zaviedli profesionalizmus, od-členili sa od zvyšku krajiny a začali hrať asociačnú profesionálnu ligu. Neda-lo sa do nej postúpiť, ale sa do nej iba prihlásiť po zavedení profesionalizmu. Ku klubom z Prahy a stredných Čiech sa postupne pridávali kluby z väčších miest ďalších regiónov Čiech a z Moravy, takže sa postupne vytvorili prvá a druhá profesionálna liga. Na Slovensku sa však až do organizačnej zmeny súťaží v ro-ku 1934 a vytvorenia celoštátnej súťaže otvorenej pre všetky kluby bez ohľadu na amatérsky či profesionálny štatút do tejto prestížnej súťaže žiadny klub ne-prihlásil. Spomínaný najúspešnejší bratislavský klub tak prakticky až do polo-vice 30. rokov oficiálne k československej klubovej špičke nepatril.

Pre medzivojnové Československo však platilo, že až na výnimky, ktorými boli najväčšie hviezdy ako Belgičan Raymond Braine v Sparte a koncom 30. ro-kov Josef Bican v Slavii, prakticky všetci profesionálni futbalisti mali aj stabilné civilné zamestnanie. Futbalové honoráre boli akýmsi bonusom k týmto stabil-ným príjmom. Civilné pracovné miesta futbalistom zväčša zabezpečovali práve ich kluby. Skôr ako o profesionalizme tak možno v súvislosti s Českosloven-skom hovoriť o futbalovom poloprofessionalizme či pseudoprofessionalizme.⁸

Amatérske kluby v republike hrávali majstrovské súťaže v rámci regionál-ných žúp svojich príslušných národnostných zväzov. Na Slovensku zohrali víťa-zi troch regionálnych žúp – západoslovenskej, stredoslovenskej a východoslo-venskej – duely o slovenského majstra československého zväzu, ktorý následne vyzval najúspešnejšie mužstvo maďarského zväzu v súboji o titul majstra Slo-venska. Víťaz duelu následne postupoval do záverečného turnaja s víťazmi regionálnych súťaží v českých krajinách, v ktorom sa rozhodovalo o titule ama-térskeho majstra ČSR. V rokoch 1927 a 1930 sa ním stal ako jediný zástupca slovenského futbalu bratislavský I. ČsŠK.

Vďaka týmto špecifikám organizačnej štruktúry futbalu v prvej republike, pričom najmä rozdelenie na národnostné zväzy s etnicky oddelenými súťažami bolo už podľa dobovej športovej publicistiky v tom čase v Európe skutočnou raritou,⁹ bol bratislavský futbal až do spomínanej zmeny organizácie súťaží v roku 1934 fakticky izolovaný od špičkového, teda profesionálneho českoslo-

7 Tamže, s. 179.

8 PELC, Martin: *Na football*, s. 35.

9 SEDLÁČEK, Alojz: Aby nebolo nedorozumenie. In: *Športový týždeň*, roč. 4, č. 48, 1. 12. 1931, s. 2.

venského klubového futbalu. Vďaka tejto skutočnosti, ako aj na základe neustálych sťažností a vymedzovania sa voči pražskému futbalovému ústrediu zo strany bratislavských futbalových funkcionárov a žurnalistov možno pripustiť konštatovanie, že bratislavský futbal predstavoval v medzivojnovej republike perifériu. Z tejto pozície sa snažil až do spomínanej organizačnej zmeny v polovici 30. rokov vymaniť, pričom hlavné úsilie vyvíjali v tomto smere najmä funkcionári najsúspešnejšieho a najpopulárnejšieho klubu v meste I. ČsŠK Bratislava. Mali to však zložité, pretože rovnako ako celý štát, aj futbal bol v republike riadený z pražskej centrály. Nielen asociácia, ako vrcholová inštitúcia, ale aj národnostný Československý futbalový zväz združujúci československé kluby zo Slovenska, mali svoje sídlo v Prahe. České kluby boli v rámci zväzu početnejšie a ich zástupcovia mali preto prevahu v jeho vedení a pri prijímaní rozhodnutí boli ich názory určujúce.

Následkom tejto skutočnosti preto bratislavskí futbaloví činovníci nadobudli pocit, že sú v rámci futbalového diania v republike iba perifériou. Prakticky počas celého prvorepublikového obdobia sa ponosovali, že pražské ústredie neprihliada na ich záujmy a ignoruje ich dlhoročnú požiadavku na organizačné zmeny. Už od zavedenia profesionalizmu v polovici 20. rokov neustále volali po vytvorení spoločnej súťaže československých a maďarských klubov zo Slovenska.¹⁰ Až do spomínanej radikálnej organizačnej reformy z roku 1934 sa jej však dožadovali márne. Voči pozícii Bratislavy ako futbalovej periférie republiky sa aktívne vymedzovali nielen kluboví funkcionári, ale aj bratislavskí športoví žurnalisti. Ich referáty a komentáre sa tak často niesli v kritickom duchu voči asociácii a špičkovým pražským klubom. Novinári navyše ku kritike futbalového ústredia a vedúcich pražských kruhov pridávali aj ponosy na to, že kvalitu bratislavského futbalu, ktorú mali okrem iného podľa nich potvrdzovať víťazstvá vo viacerých priateľských konfrontáciách s pražskými i zahraničnými mužstvami, prehliada a podceňuje vďaka jeho príslušnosti k amatérskemu futbalovému tábore aj pražská športová žurnalistika.¹¹

Cieľom môjho článku bude na základe analýzy príspevkov slovenskej žurnalistiky venovanej bratislavskému medzivojnovému futbalu poukázať na vymedzovanie sa voči pozícii futbalovej periférie zo strany bratislavských futbalových funkcionárov a žurnalistov. Túto pozíciu periférie potvrdzovali nielen

10 Ligové majstrovstvo. In *Slovenský denník*, 19. 10. 1924, s. 7.

11 Podľa slovenských žurnalistov neocenili ich českí kolegovia napríklad ani skvelý triumf ČsŠK Bratislava nad profesionálnym anglickým celkom Newcastle United v priateľskom zápase roku 1929. *Polední list* mal dokonca napísať, že anglickí profesionáli odišli zo súboja s vysokou prehrou preto, lebo nastúpili opití. Lekcia Poledního listu. In: *Slovenský denník*, 3. 7. 1932, s. 11.

kritikou voči údajnému ignorovaniu svojich požiadaviek zo strany riadiacich futbalových orgánov, ale subjektívne aj neustálym apelovaním na bratislavských hráčov, aby vo vzájomných priateľských súbojoch proti pražským mužstvám podávali dobré výkony. Zároveň sa pokúsim dokázať, že vnímanie Bratislavy ako futbalovej periferie sa príliš nezmenilo ani po dlho očakávanej reorganizácii súťaží v republike v polovici 30. rokov a postupe najúspešnejšieho bratislavského klubu do novoutvorenej celoštátnej ligy otvorenej profesionálnym i amatérskym klubom zo všetkých národnostných zväzov asociácie.

V článku okrem iného ukážem, že už v období prvej republiky sa v bratislavských futbalových kruhoch dalo stretnúť s veľmi podobnými výhradami voči pražskému futbalovému centru, ktoré boli rozšírené v meste na Dunaji aj po roku 1945 a objavovali sa, či už oprávnene, alebo nie, aj v čase rozpadu spoločného československého štátu na začiatku 90. rokov 20. storočia.¹² Prvou časťou kritikou namierenou voči Prahe už v medzivojnovom období bolo tvrdenie, že asociácia, teda futbalové ústredie, preferuje záujmy pražských respektíve českých klubov na úkor slovenských. Druhou výhradou bolo konštatovanie prítomné najmä medzi bratislavskými futbalovými žurnalistami a priaznivcami, že hráči bratislavských, resp. všeobecnejšie slovenských klubov boli prehliadaní pri zostavovaní reprezentačných výberov. Tretím veľmi častým konštatovaním bolo poukazovanie na skutočnosť, že špičkoví bratislavskí, resp. slovenskí hráči boli lanárení prestúpiť do pražských klubov, pričom tieto prestupy mali znižovať kvalitu bratislavského mužstva, a teda i futbalu. K tomuto argumentu sa pridával i častý dodatok, podľa ktorého boli následne už ako hráči pražských ligových štúk zrazu vhodní aj pre reprezentačné mužstvo. V nasledujúcich riadkoch sa pokúsim ukázať, že tento kritický pohľad na pražskú futbalovú centrálu sa v Bratislave nezmenil ani po reorganizácii súťaží v polovici 30. rokov a následnom postupe I. ČsŠK ako jediného klubu do najvyššej futbalovej súťaže. Naopak, futbalová kritika voči Prahe sa po roku 1935 stala akoby organickou súčasťou celoslovenskej kritiky centralizmu a neriešenia tzv. slovenskej otázky v republike.

12 Tvrdenia o protežovaní pražských celkov na úkor slovenských klubov futbalovým ústredím v 90. rokoch minulého storočia možno nájsť z novšej literatúry napríklad v publikáciách: ČERNÁK, Tomáš: *Belasé legendy – Peter Dubovský*. Bratislava 2016; BERZEDI, Juraj – SPÁL, Pavol: *Divoké deväťdesiatky. Slovanisti Glonek, Kinder a Timko spomínajú na búrlivé časy slovenského futbalu*. Bratislava 2024.

Futbalový život v Bratislave do reorganizácie súťaží v roku 1934

Ako som konštatoval v úvode, po vzniku Československej republiky sa už aj v Bratislave rozvíjal čulý futbalový život. V meste pribudli k už etablovaným maďarským klubom, medzi ktorými patrili k lídrom PTE (Pozsónyi Torna Egyesület) či Ligeti, nové slovenské, resp. v dobovej terminológii československé kluby. Najpopulárnejším spomedzi nich sa stal už po niekoľkých rokoch I. ČsŠK Bratislava založený v prvej polovici roku 1919.¹³ V prvom období po svojom vzniku išlo, nielen podľa názvu, ale aj fakticky, o československý klub. Jeho zakladajúcimi funkcionármi boli Česi, ktorí sa prisťahovali do mesta po vzniku nového štátu, v prvých rokoch sa dali nájsť Česi aj medzi jeho hráčmi. Inú pozíciu mal klub v 30. rokoch. Najmä po postupe do celoštátnej najvyššej súťaže sa v nej stal ako jediný účastník zo Slovenska reprezentantom slovenského futbalu. V konfrontáciách s českými súpermi už preto neraz pre časť priaznivcov a žurnalistov, najmä autonomistických, vystupoval aj ako vlajková loď slovenského nacionalizmu.

Možno konštatovať, že v medzivojnovom období sa stal futbal v meste jednoznačne najpopulárnejším športom, keď ďaleko za sebou nechal v návštevnosti a spravodajstve novín pred rokom 1914 veľmi populárne športy ako box a zápasenie. Návštevy na futbalových ihriskách v Bratislave neustále rástli. Kým krátko po vzniku štátu sa počet návštevníkov futbalových stretnutí pohyboval medzi 1000 až 2000 osobami, koncom 20. rokov sa už návštevy na najatraktívnejších stretnutiach blížili k piatim tisíciam, prípadne ich jemne prekračovali. Priemerná návšteva na ligových zápasoch I. ČsŠK v najvyššej československej súťaži po roku 1935 sa pohybovala okolo 8000 priaznivcov. Rekordom v meste počas medzivojnového obdobia sa stalo vyše 13 000 návštevníkov ligového súboja medzi najpopulárnejším bratislavským klubom a Spartou Praha v roku 1937.¹⁴

Spomínané a zo slovenskej strany neustále kritizované rozdelenie organizácie futbalových súťaží do jednotlivých národnostných zväzov významne ovplyvnilo i futbalový život medzivojnovej Bratislavy. Československé mužstvá z Bratislavy hrávali súťaže organizované československým zväzom, kým početné maďarské bratislavské kluby nastupovali na zápasy v súťažiach po patronátom maďarského zväzu. Bratislavské československé a maďarské kluby sa tak až do reorganizácie v roku 1934 mohli stretnúť v súťažnej konfrontácii iba raz do roka, aj to iba teoreticky, ak sa stali víťazmi svojich majstrovstiev – v dvojzápa-

13 Podrobne o vzniku klubu najnovšie: MÁJEK, Stanislav – ČERNÁK, Tomáš: *100 rokov klubu (1919 – 2019) ŠK Slovan Bratislava*. Bratislava 2019, s. 17–20.

14 MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku*, s. 126.

sovej konfrontácii o titul majstra Slovenska medzi najlepším mužstvom československého a maďarského zväzu. Nemecké a židovské bratislavské tímy hrávali súťaže v rámci maďarského zväzu, pretože na rozdiel od českých krajín nebola na Slovensku ich početnosť dostačujúca pre vytvorenie vlastných súťaží. O to častejšie a populárnejšie však boli v meste vzájomné priateľské, teda nesúťažné zápasy československých a maďarských klubov, ktoré však mali neraz pre svoju národnostnú konfrontáciu oveľa väčší náboj ako niektoré súťažné zápasy a tešili sa značnej obľube medzi bratislavskými futbalovými priaznivcami. Kluboví funkcionári rýchlo pochopili, aké atraktívne sú vzájomné československo-maďarské konfrontácie pre obecenstvo. Zápasy im vďaka zvýšenej návštevnosti prinášali i nezanedbateľný finančný profit. Kluby fungovali na základe spolkového zákona a najväčšia časť ich príjmov pochádzala okrem pravidelných členských poplatkov práve zo vstupného. Z podobných príčin pozývali futbaloví činovníci do mesta súperov zvučných mien z futbalových bánšt Viedne a Budapešti, pre väčšiu vzdialenosť boli menej častými návštevy mužstiev z Prahy. Najmä návštevy popredných budapeštianskych klubov boli pre ich popularitu medzi bratislavskými Maďarmi veľmi početne navštevované.

Vďaka finančnej výhodnosti tak neboli napriek pôsobeniu v rozdielnych súťažných štruktúrach vzájomné konfrontácie mestských československých a maďarských klubov výnimočnými udalosťami. Bratislavská slovenská tlač o nich navyše vždy veľmi podrobne informovala a už od začiatku 20. rokov ich čitateľom prezentovala ako zápolenia, pri ktorých ide o prestíž celého slovenského športu.¹⁵ Podobne veľkej obľube sa tešili v tomto období aj pravidelné konfrontácie výberov západoslovenskej župy československého zväzu a bratislavského okresu maďarského zväzu. Tlač o nich často písala ako o najväčšej udalosti bratislavskej futbalovej sezóny a v meste sa konali dva razy do roka. V roku 1930 sa dokonca pri oslavách jubilea prezidenta Masaryka konal aj mimoriadny tretí zápas týchto zväzových výberov, v ktorých išlo podľa tlače vždy o viac ako iba o futbalovú prestíž.¹⁶

Tento bratislavský futbalový život nesúci sa najmä v znamení, hoci oficiálne priateľských, ale napriek tomu veľmi prestížnych československo-maďarských futbalových konfrontácií, sa radikálne zmenil po reorganizácii súťaží v roku 1934. Už po prvej sezóne po dlhých urgenciách konečne zriadenej spoločnej slovensko-maďarskej súťaže si vybojoval I. ČsŠK Bratislava postup do novovytvorenej celoštátnej 1. ligy. Stal sa v nej až do rozpadu štátu v roku 1939 jediným reprezentantom slovenského futbalu. Okrem bratislavského klubu sa podarilo

15 Kopaná. In: *Slovenský denník*, 2. 5. 1921, s. 5

16 Prevaha Č.S.S.F. župy neohroziteľná. In: *Slovenský denník*, 7. 10. 1930, s. 6

z východnej časti štátu na jednu sezónu prebojovať medzi futbalovou elitou republiky iba klubu SK Rus Užhorod. Dovtedajšie priateľské návštevy českých a pražských klubov v meste pri Dunaji sa zmenili na súboje o ligové body, ktoré sa stali najsledovanejšou futbalovou udalosťou v meste. Do centra pozornosti bratislavských priaznivcov sa tak namiesto československo-maďarských duelov dostali slovensko-české futbalové konfrontácie.

Protesty bratislavských činovníkov voči asociácii a štruktúre súťaží

Periférne postavenie bratislavského futbalu voči pražskému centru veľmi dobre vidno na stránkach dobovej tlače. Počas celého medzivojnového obdobia sa dajú pri príspevkoch o bratislavskom futbale nachádzať kritické výhrady bratislavských futbalových funkcionárov a žurnalistov voči pražskej asociácii a československému zväzu. Už od polovice 20. rokov išlo predovšetkým o volanie bratislavských funkcionárov po zmene štruktúry súťaží a častá bola i kritika niektorých predpisov o fungovaní futbalového života v republike. Kritike čelilo predovšetkým oddelenie československých a maďarských klubov do rozdielnych súťaží organizovaných príslušnými národnostnými futbalovými zväzmi. Podľa kritikov toto ustanovenie poškodzovalo úroveň futbalu na Slovensku. Za jeho obeť sa pokladal predovšetkým I. ČsŠK Bratislava, ktorý v majstrovstvách západoslovenskej župy československého zväzu prakticky nemal rovnocenného súpera, kým kvalitné maďarské mužstvá z Bratislavy hrávali oddelenú súťaž maďarského zväzu.¹⁷ Pri konfrontáciách so súpermi ako Malacky či Topoľčany sa naraz stávalo, že bratislavský klub proti nim postavil rezervné jedenástky, kým hráčov prvého mužstva si šetril na atraktívne priateľské súboje s maďarskými klubmi.

Výhrady voči vedeniu asociácie a československého futbalového zväzu však nebolo v medzivojnových rokoch počuť iba z Bratislavy. Voči dominancii stredočeskej župy v štruktúrach asociácie sa ozývali kritické hlasy aj z ďalších regiónov Čiech či z Moravy. Preferovanie záujmov pražských a stredočeských klubov však malo na druhej strane aj svoje logické dôvody. Práve v tomto regióne republiky pôsobilo najviac futbalových klubov a bolo tu registrovaných najviac hráčov. Ešte v roku 1931 bolo v Stredočeskej župe registrovaných 44 percent všetkých hráčov československého zväzu. Druhá najpočetnejšia Západomoravská župa ich vykazovala iba 9 percent a pri troch slovenských župách to bolo ešte menej. Do zväzovej kasy prúdilo z Prahy a stredných Čiech

¹⁷ K prestupu Š. K. Bratislavy. In: *Športový týždeň*, roč. 5, č. 50, 5. 12. 1932, s. 3.

najviac financií a zároveň z tohto regiónu bolo pochopiteľne volených aj naviac zväzových a asociačných funkcionárov.¹⁸

Nespokojnosť s asociáciou, ktorá nemala dlhé roky o zmenu organizačnej štruktúry súťaží záujem, priviedla v roku 1931 časť klubov zo Slovenska dokonca k úvahám o založení samostatného slovenského zväzu, ktorý by sa stal novým šiestym členom asociácie. Aj pre početnú prevahu českých klubov vo zväze sa však tieto úvahy nerealizovali. Možno však je, že sa stali pre asociáciu záverečnom výstrahou, aby sa myšlienkou reorganizácie súťaží začala skutočne zaoberať.

Iniciatívu za vytvorenie samostatného slovenského zväzu podporoval v roku 1931 pre nespokojnosť s aktivitami asociácie voči Slovensku okrem iných tiež tajomník ČsŠK Bratislava Alois Sedláček. Išlo o pôvodom viedenského Čecha, ktorý do Bratislavy presídlil až po vzniku republiky. Vo svojom stanovisku, ktoré podrobne rozviedol na stránkach športovej tlače, okrem iného uvádzal, že slovenské kluby boli podľa neho v asociácii trvalo znevýhodňované. Futbalové centrum bolo v jeho očiach roky hluché k slovenským žiadostiam o zmenu štruktúry súťaží. Pražskí funkcionári Slovensko podľa neho vytrvalo ignorovali napriek tomu, že slovenské kluby do Prahy poctivo odvádzali nezanedbateľné finančné príspevky na chod organizácie. Pražských funkcionárov zároveň obviňoval z neschopnosti zaviesť v rámci štruktúr zväzu rovnaké organizačné poriadky. V každej zväzovej župe boli podľa neho iné, súťaže sa hrali podľa iných hracích systémov a platili v nich iné prestupové a disciplinárne poriadky, čo v konečnom dôsledku vytváralo v organizácii chaos.

Ako príklad znevýhodňovania slovenských klubov oproti českým uvádzal Sedláček organizáciu záverečného turnaja o titul amatérskeho majstra republiky, ktorého sa zúčastňovali víťazi zväzových súťaží z jednotlivých regiónov republiky. Slovenský majster v ňom bol podľa neho v nevýhode oproti konkurencii zo západu krajiny. Do súťaže vstupoval po vyčerpávajúcich bojoch o titul majstra Slovenska, v ktorých musel poraziť víťazov dvoch zvyšných župných súťaží československého zväzu a na záver aj víťazné mužstvo majstrovstiev maďarského zväzu. Mužstvá z Prahy, víťazi regionálnych amatérskych súťaží z Čiech a Moravy, ako aj víťazi nemeckých regionálnych majstrov doň naopak postupovali priamo, keďže žiadny turnaj o majstra českých krajín sa nekonal. Praha, resp. jej zástupcovia podľa neho rozhodovali vo všetkých súťažných komisiách a zohľadňovali iba svoje záujmy. Ak by k vytvoreniu slovenského zväzu neprišlo, prihováral sa Sedláček dokonca k opačnému riešeniu – zrušeniu národnostných zväzov a vytvoreniu jednotnej futbalovej organizácie združujúcu

18 PELC, Martin: *Na football*, s. 36.

kluby všetkých národností republiky. Podľa neho bolo financovanie chodu osobitých futbalových národnostných zväzov zbytočným mrhaním finančných prostriedkov na nepotrebný byrokratický aparát.¹⁹

Sedláčka v kritike pražskej asociácie v novinách nepriamo podporil aj ďalší Čech na funkcionárskej pozícii v menšom a podstatne menej úspešnom bratislavskom klube Slávia Svatopluk Písecký. Išlo o syna Ferdinanda Píseckého, známeho ruského legionára a blízkeho pobočníka Milana Rastislava Štefánika. Písecký síce vytvorenie osobitého zväzu nepodporoval, čo zdôvodňoval potrebou zachovávaní československej jednoty. Pražskú asociáciu a jej vedenie však takisto ostro kritizoval. Kritika voči Prahe na Slovensku nebola vyhradená zďaleka iba pre prívržencov autonómie. Podľa neho o bratislavských i slovenských kluboch rozhodovalo centrum bez prihliadania k akýmkoľvek ich záujmom, čo sa podľa neho malo v záujme dobrých česko-slovenských vzťahov nevyhnutne zmeniť.²⁰

Na príkoria asociácie voči svojmu klubu sa Alois Sedláček verejne poťažoval na stránkach tlače opätovne v roku 1932. Ako príklad uvádzal okrem iného fakt, že asociácia nepovolila odohrať priateľského zápasu medzi I. ČsŠK a Spartou Prahou. Zákaz zdôvodnila blížiacim sa medzištátnym zápasom a údajným pravidlom, podľa ktorého nemali hráči Sparty nominovaní na reprezentačný zápas minimálne týždeň pred jeho konaním nastúpiť v akomkoľvek inom zápase. Podľa Sedláčka však išlo iba o zlomyseľnosť voči jeho klubu, pretože uvádzal množstvo podobných príkladov, keď voči organizovaniu zápasov v podobnom termíne pred reprezentačným zrazom nijako nezasiahla. V spomínanom roku plánoval Sedláček vyriešiť periférnu pozíciu svojho klubu na futbalovej mape republiky zavedením profesionalizmu, ktoré by mu umožnilo prihlásiť sa 2. asociáčnej ligy a následne sa pokúsiť postúpiť medzi profesionálnu klubovú elitu.²¹ Pozoruhodné je, že aj dlhé roky voči futbalovému profesionalizmu veľmi kritická bratislavská tlač v tejto situácii zavedenie profesionalizmu v I. ČsŠK Bratislava kvitovala. Išlo o jednu z mála tém, na ktorej sa zhodovali denníky slovenských centralistov i autonomistov. Podľa ich redaktorov by profesionalizmus a pravidelné súťažné zápasy s mužstvami z českých krajín zvýšili úroveň futbalu v meste, vďaka čomu by následne stúpila návštevnosť.

19 SEDLÁČEK, Alojz: Aby nebolo nedorozumenie. In: *Športový týždeň*, roč. 4, č. 48, 1. 12. 1931, s. 2.

20 PÍSECKÝ, Svätopluk: Nie je možno aby sa v Prahe ďalej rozhodovalo bez nás. In: *Športový týždeň*, roč. 4, č. 51, 22. 12. 1931, s. 5.

21 SEDLÁČEK, Alojz: Prečo chceme k profesionalizmu. In: *Športový týždeň*, roč. 5, č. 47, 14. 12. 1932, s. 1.

nosť na štadióne, ktorá dovtedy podľa nich nezodpovedala veľkosti mesta.²² Bratislavský klub by na základe predpisov zároveň za prestupy svojich hráčov na rozdiel od amatérskeho štatútu získaval odstupné, takže z ich odchodov by mal aspoň finančný profit.²³ Od roku 1933 však prijala asociácia nové prísnejšie podmienky pre zavedenie profesionalizmu. Klub tak svoj zámer prestúpiť k profesionálom nerealizoval²⁴ a vstup medzi klubovú elitu republiky si musel vybojovať na športovom poli až po spomínanej veľkej reorganizácii súťaží v roku 1934.

Táto dlho žiadaná zmena sa na Slovensku pri svojom zavedení stretla s veľkým nadšením. Vytvorila sa celoštátna 1. liga otvorená pre všetky kluby asociácie bez ohľadu na profesionálny či amatérsky štatút. Ako druhostupňová súťaž bola na Slovensku zriadená tzv. Slovenskopodkarpatoruská divízia, hraná v záujme zníženia nákladov na cestovanie v dvoch skupinách – východnej a západnej.²⁵ Po dlhých rokoch žiadostí adresovaných do Prahy išlo už konečne o spoločnú súťaž pre mužstvá československého i maďarského zväzu. Víťaz divízie mal šancu postúpiť do spomínanej celoštátnej najvyššej súťaže, čo sa I. ČsŠK Bratislava podarilo hneď na prvý pokus v lete 1935. Vytvorenie divízie vyzdvihovala športová tlač na Slovensku okrem iného aj preto, že súťaž otvárala konečne slovenským klubom a najmä bratislavskému lídrovi šancu postúpiť tam, kde bolo dovtedy miesto iba pre klubovú elitu. Bratislavský klub tam však už podľa nej svojimi výkonmi napriek podceňovaniu pražskou futbalovou verejnosťou dlho patril.²⁶

Druhým terčom neustálych ponôš bratislavských futbalových funkcionárov voči asociácii bolo popri organizácii súťaží ustanovenie o tzv. národnostnom katastri. Podľa tohto predpisu mohli hrať hráči iba za klub spadajúci do národnostného zväzu s rovnakou národnosťou, akú mali zapísanú pri svojej registrácii vo zväze. Za inú mohli hrať iba v prípade, ak sa klub ich národnosti v mieste ich bydliska nenachádzal. V praxi to znamenalo, že bratislavskí Maďari sa ne-

22 ŠK Bratislava do tábora profesionálov. In: *Slovák*, 8. 9. 1933, s. 6.

23 Ako to bude s profesionalizmom v I. ČsŠK Bratislava. In: *Slovenský denník*, 2. 12. 1932, s. 6.

24 Bratislavský klub odhlasoval v novembri roku 1932 prechod na profesionalizmus pod podmienkou, že asociácia ponechá v platnosti dovtedajšie pravidlá o povinnosti profesionálneho klubu mať zmluvne viazaných najmenej sedem profesionálnych futbalistov, ktorí museli dostávať minimálnu mesačnú gázu 200 korún. Po sprisnení podmienok s platnosťou od roku 1933 na 11 zmluvných profesionálnych futbalistov s minimálnou mesačnou gázou 400 korún však klub v priebehu decembra 1932 svoj prechod na profesionalizmus odvolal. Kopaná. In: *Slovenský denník*, 8. 12. 1932, s. 6.

25 MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku* s. 107–108.

26 Slovenský futbalový šport, speje cestou k lepšej budúcnosti. In: *Športový týždeň*, roč. 7, č. 32, 31. 8. 1934, s. 5.

mohli stávať posilami najlepšieho bratislavského klubu, ale do pražských, resp. českých klubov, kde maďarský zväz nepôsobil, mohli prestupovať bez problémov. Z praxe boli navyše známe prípady, keď v mládežníckych kategóriách zapísali niektorých rodákov zo Slovenska ako Maďarov a do slovenských klubov mohli následne prestúpiť iba po zdĺhavej preregistrácii národností. Niekedy mohla trvať i rok, počas ktorého nemohli prehodnocovaní hráči až do preregistrovania hrať súťažné zápasy.²⁷

Ponosy slovenských klubov na ustanovenie o národnostnom katastri asociácia nevyriešila až do zániku prvej republiky. Medzi futbalovými funkcionármi v Bratislave panovalo zároveň presvedčenie, že kým ich požiadavky asociácia vytrvalo prehliada, potreby najväčších pražských klubov, teda Sparty a Slavia, plní na počkanie. V roku 1937 svitla v tejto súvislosti nádej, že príde aj k zrušeniu ustanovenia o národnostnom katastri. V bratislavských futbalových kuloároch sa šírila fáma, že pražská Sparta má záujem o prestup mladého talentovaného nemeckého hráča do svojich farieb, ktorý mal však v Prahe podľa predpisu hrať výlučne za nemecké kluby.²⁸ Táto nádej sa však nepotvrdila a ustanovenie o národnostnom katastri ostalo v platnosti. Presvedčenie o tom, že v československom futbale rozhodujú pražská Sparta a Slavia, sa však podľa bratislavských novinárov naopak potvrdilo v rovnakom roku pri úvahách o rozšírení počtu účastníkov najvyššej súťaže z 12 na 14 mužstiev. Hoci väčšina klubov bola podľa novinových správ za rozšírenie, Sparta a Slavia sa mali vysloviť proti a tak sa počet prvoligových účastníkov nezmenil.²⁹ Tieto dva príklady dobre ilustrujú, aká moc sa vo vedení československého futbalu pripisovala v Bratislave dvom najúspešnejším pražským klubom.

Pražské mužstvá v Bratislave pred postupom I. ČsŠK do najvyššej súťaže

V 20. rokoch, ako aj v prvej polovici nasledujúceho desaťročia prichádzali popredné pražské profesionálne mužstvá zohrať do Bratislavy iba priateľské zápasy. Tešili sa však vždy nadpriemernému záujmu verejnosti, pretože v nich išlo o prestíž. Bratislavský I. ČsŠK ich totiž bral ako príležitosť dokázať, že je schopný byť profesionálom rovnocenným súperom.

Najmä v 20. rokoch sa v bratislavskej tlači objavovala pomerne často smetom k pražským klubom kritika, že do hlavného mesta Slovenska neprichádzajú ani zďaleka tak často, ako by si zaslúžilo. Novinári nevedeli pochopiť, prečo

27 MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku*, s. 123–125.

28 Národnostný kataster stále straší. In: *Športový týždeň*, roč. 10, č. 30, 26. 7. 1937, s. 2.

29 Tanec okolo rozšírenia ligy na 14 klubov. In: *Športový týždeň*, roč. 10, č. 50, 13. 12. 1937, s. 2.

napríklad mužstvá z Budapešti navštevujú Bratislavu častejšie, pričom česko-slovenská vzájomnosť si podľa nich žiadala, aby bol pomer opačný. Každý rok však do Bratislavy dva alebo tri špičkové pražské kluby zavítali a zápasy bratislavská futbalová verejnosť pozorne sledovala. V roku 1928 vyzývali napríklad noviny hráčov I. ČsŠK pred zápasom s vršovickými Bohemians, aby výkonom v zápase dokázali, že kvalita amatérskeho slovenského futbalu nie je slabšia ako profesionálneho pražského. V Prahe boli podľa jej názoru pevne presvedčení o opaku a podľa toho vraj asociácia aj futbalová verejnosť hlavného mesta na slovenské kluby stále pozerala.³⁰ Častým javom pri zápasoch proti pražským špičkovým mužstvám sa stali konštatovania bratislavskej tlače o ich surovej hre, neslušnom správaní voči obecnstvu a protestoch u rozhodcov. Veľmi zlú reputáciu si v tomto smere utvorila ešte pred vstupom bratislavského klubu do celoštátnej ligy predovšetkým pražská Slavia.³¹ Podľa bratislavských novinárov bolo paradoxne obecnstvo pri zápasoch proti viedenským alebo budapeštianskym mužstvám podobných nešportových prejavov a scén ušetrené.³² Ponosy na surovú hru pražských profesionálov sa stali doslova evergreenom a sprevádzali takmer každú konfrontáciu v Bratislave aj po postupe I. ČsŠK Bratislava do prvej ligy. V tom čase išlo o oblúbený novinársky motív pre ospravedlnenie prehry favorizovaného celku, napriek tomu sú však prinajmenšom dôkazom toho, že zápasy proti pražskej futbalovej špičke mali pre bratislavskú futbalovú verejnosť osobitú prestíž.

Bratislavskí hráči v reprezentačnom mužstve ČSR

Najmä od prelomu 20. a 30. rokov, keď sa začali rodáci zo Slovenska pravidelnejšie objavovať v zostave reprezentačného mužstva ČSR,³³ sa stal problém zastúpenia bratislavských hráčov v reprezentačnom drese pomerne ostro sledovanou témou v bratislavských časopisoch. Tlač si všímala, že rodáci zo Slovenska, resp. hráči, ktorí pôsobili v I. ČsŠK Bratislava, sa stávajú pravidelnými hráčmi reprezentácie najmä po prestupoch do pražských špičkových klubov. Podľa bratislavských žurnalistov zostavovatelia reprezentačných výberov bratislavských adeptov medzištátneho futbalu často podceňovali či úmyselne prehliadali.

30 Bohemians Vršovice. In: *Slovenský denník*, 23. 3. 1928, s. 6.

31 ŠK Bratislava – Slavia Praha 0:0. In: *Športový týždeň*, roč. 4, č. 48, 1. 12. 1931, s. 1.

32 ŠK Bratislava – Bohemians Praha 4:1. In: *Športový týždeň*, roč. 5, č. 16, 18. 4. 1932, s. 1.

33 Prvým hráčom slovenského klubu, ktorý nastúpil za československú reprezentáciu, sa stal v roku 1929 bratislavský obranca Pavol Šoral.

Bratislavské noviny na túto tému prinášali články, v ktorých tvrdili, že funkcionári asociácie nedoviaďa mimo Prahu. Objavovali sa názory, že dôležitejšie ako výkonnosť bola pri nomináciách neraz výška sumy, za ktorú hráča Sparta či Slavia kúpili. Mala byť dôkazom ich kvalít a predurčovať ich nastupovať za reprezentačný výber. Mimopražskí futbalisti sa mali odmietať ako medzinárodne málo ostrieľaní. Podľa bratislavských novinárov mali pražské hviezdy neraz akoby gloriolu nenahraditeľnosti a zostavovatelia reprezentačnej zostavy si podľa nich neuvedomovali, že spartánsky rudý ani slavistický červeno-biely dres neboli kvalifikáciou pre nomináciu.³⁴

Najväčšiu búrku neville v medzivojnovom období vyvolala na Slovensku jednoznačne nominácia šestnástich futbalistov na dlho očakávaný dvojzápas na britských ostrovoch proti Anglicku a Škótsku naplánovaný na prvý decembrový týždeň roku 1937. Najmä zápas v Anglicku sa bral ohromne prestížne, keďže išlo o vôbec historicky prvý zápas československej reprezentáciou na pôde krajiny, ktorá dala svetu modernú verziu futbalu. Náboj zvyšovala skutočnosť, že Angličania boli stále pevne presvedčení o svojej futbalovej nadradečnosti a medzinárodné súťaže vrátane majstrovstiev sveta v tom čase ešte veľmi bohorovne ignorovali. Denník *Lidové noviny* napríklad zápas označil za druhý najdôležitejší v celej histórii československého futbalu – hneď po rímskom finále majstrovstiev sveta v roku 1934.³⁵

Zostavovatelia mužstva na dvojzápas nominovali 9 hráčov zo Sparty, 5 zo Slavia a túto pražskú skupinu dopĺňali jeden futbalista z Kladna a jeden z brnianskych Žideníc.³⁶ Podľa mnohých bratislavských žurnalistov nešlo o československú reprezentáciu, ale o „výber Letnej“,³⁷ kde v tom čase ešte oba najpopulárnejšie pražské kluby sídlili. To, že medzi nominovanými bol aj Slovák, v tom čase však už opora Slavia Ferdinand Daučík, nikoho na Slovensku neuspokojovalo. Veľkú kritiku vyvolalo najmä vynechanie mladého bratislavského obrancu Leopolda Šťastného, ktorý iba niekoľko týždňov predtým nastúpil v prestížnom zápase proti Rakúsku a podľa mnohých bol najlepším mužom na trávniku.

Ignorovanie prakticky všetkých mimopražských adeptov sa pripisovalo tomu, že zúčastnení hráči si mali rozdeliť štartovné vo výške takmer 250 000 korún poskytnuté Angličanmi, pričom podľa bratislavskej tlače sa Sparta a Slavia

34 Príkladom ostrej kritiky tejto praxe je napr. článok: VATTAY, J.: Úpadok futbalu. In: *Športový týždeň*, roč. 6, č. 3, 16. 1. 1933, s. 1.

35 Čs. mužstvo na cestě do Anglie. In: *Lidové noviny*, 30. 11. 1937, s. 6.

36 Čsl mužstvo do Anglicka nominované. In: *Športový týždeň*, roč. 10, č. 48, 29. 11. 1937, s. 3.

37 Šťastný do Anglie nepôjde. In: *Slovenský denník*, 24. 11. 1937, s. 6.

nemienili o tieto peniaze deliť s inými klubmi.³⁸ Nespokojnosť v Bratislave zvyšovala aj skutočnosť, že výpravu sprevádzali na ostrovy iba funkcionári zo stredných Čiech.³⁹

Pozoruhodnou reakciou bol protestný list, ktorí v reakcii na nomináciu dostala asociácia z bratislavskej univerzity. Podpísalo ho zhruba 700 jej študentov, ktorí v ňom okrem iného tvrdili, že nominácia v nich zabila akúkoľvek vieru v spravodlivosť.⁴⁰ Stretnutie sa konalo v čase, keď na univerzite vládli vyhrotené proticentralistické nálady. Študentské organizácie blízke ľudovej strane totiž iba niekoľko týždňov predtým organizovali na pôde školy i v uliciach Bratislavy študentské demonštrácie za slovenčinu ohradzujúce sa voči prednáškam v češtine.⁴¹ Podobne ladený protestný list poslala asociácii v reakcii na zverejnenie nominácie aj skupina popredných slovenských športovcov.⁴²

Pozoruhodne k spravodajstvu o zápase v Anglicku pristúpil denník ľudovej strany *Slovák*. O reprezentácii mal vo zvyku referovať vždy veľmi podrobne a s veľkým zápalom. Spravodajstvo zo zápasu v Anglicku, ktorý sa skončil prijateľnou prehrou 5:4, však úplne odignoroval. Autonomistické noviny si však s chuťou a veľmi kriticky splnili spravodajskú úlohu pri následnom zápase v Škótsku, ktorý domáci vyhrali jednoznačne 5:0. Výsledok podľa redakcie potvrdil, že ich kritika nominácie na dvojzápas bola oprávnená.⁴³

Konflikt bratislavskí funkcionári verzus asociácia

Na záver svojho textu uvádzam pre ilustráciu príklady dvoch veľmi symptomatických otvorených konfliktov podrobne rozoberaných na stránkach tlače, v ktorých stáli proti sebe bratislavská futbalová komunita a pražské futbalové ústredie. Pri prvom išlo o spor medzi bratislavskými funkcionármi a asociáciou, pri druhom o rozdielne pohľady medzi bratislavskými a pražskými futbalovými žurnalistami. Oba dobre ilustrujú periférnu pozíciu bratislavského futbalu v medzivojnovnej republike.

K najväčšiemu otvorenému konfliktu medzi I. ČsŠK Bratislava a pražskou asociáciou prišlo v júni roku 1932. Klub už vtedy patril k najvýznamnejším fut-

38 Po zájazde do Veľkej Británie. In: *Športový týždeň*, roč. 10, č. 50, 13. 12. 1937, s. 2.

39 Šťastný do Anglie nepôjde. In: *Slovenský denník*, 24. 11. 1937, s. 6.

40 Slovenskí akademici protestujú. In: *Slovák*, 27. 11. 1937, s. 8.

41 ČERNÁK, Tomáš: Sociálna situácia a politický konflikt vysokoškolského študentstva v 30. rokoch 20. storočia. In: *Forum Historiae*, 2015, roč. 9, č. 2, s. 132.

42 Vir-var pred zájazdom do Veľkej Británie. In: *Športový týždeň*, roč. 10, č. 48, 29. 11. 1937, s. 2.

43 Škótsko – Československo 5:0 (3:0). In: *Slovák*, 10. 12. 1937, s. 8.

balovým značkám nielen v Bratislave, ale na celom Slovensku, čo potvrdzoval nielen výsledkami na trávniku, ale aj modernizáciou svojej infraštruktúry. Na jeho petržalskom štadióne niekoľko rokov predtým pribudla nová krytá tribúna, hodiny ukazujúce čas zápasu a po početných urgenciách Policajného riaditeľstva aj prvé toalety.⁴⁴ Keďže klub na rozdiel od Sparty či Slavie nehrával v tom čase populárny Stredoeurópsky pohár,⁴⁵ rozhodol sa poskytnúť svojim priaznivcom zážitok z medzinárodného klubového futbalu vo forme turnaja. Pomenovali ho Štefánikov pohár a klub ho už od začiatku apríla v novinách s veľkou pompou propagoval ako najväčšiu akciu v dovtedajších futbalových dejinách Bratislavy. Ohlasoval, že pozvanie prijali špičkové kluby z okolitých metropol – Hungária Budapešť, viedenská Vienna FC a pražská Slavia.⁴⁶

Približne dva týždne pred začiatkom podujatia, ktoré sa malo konať na prelome júna a júla, však nastali komplikácie. Slavia a Vienna sa z turnaja odhlásili, pretože na rovnaký termín im boli naložovaní súper v novom ročníku prestížneho Stredoeurópskeho pohára, ktorý dostal pochopiteľne prednosť. Bratislavskí usporiadatelia onedlho ohlásili, že ich nahradia viedenský WAC (Wiener Athletiksport Club), žižkovská Viktoria a k účastníkom ešte pribudne ďalší maďarský klub Bocskay Debrecín.⁴⁷ Väčšou pohromou však bolo, že na jeden z hracích dní turnaja naplánovala asociácia zápas amatérskeho reprezentačného výberu proti rakúskym juniorom. Na zápas, ktorý sa mal konať v Pardubičiach, nominovala asociácia až sedem hráčov bratislavského klubu a trvala na tom, že sa zápasu musia zúčastniť, pretože reprezentácia krajiny má prednosť pred klubovým turnajom.⁴⁸ Žiadostiam z Bratislavy prehodnotiť s ohľadom na Štefánikov pohár ich zaradenie nemienila vyhovieť, hoci zápasy amatérskeho výberu v porovnaní s oficiálnym reprezentačným A-mužstvom zloženým takmer výhradne z profesionálov len málokoho zaujímali.

Týždeň pred plánovaným začiatkom turnaja prinášali bratislavské noviny senzačné a často protirečivé správy o jeho osude. Stalo sa dokonca, že v rovnaký deň písal napríklad agrárnický *Slovenský denník* veľmi rozhorčenú správu,

44 Slovenský národný archív, f. Policajné riaditeľstvo, inv. č. 131/5, k. 117. Čsl. Športový klub Bratislava.

45 Klubová pohárová súťaž založená z iniciatívy predsedu Rakúskeho futbalového zväzu Huga Meisla. Od roku 1927 ju hrávali najlepšie kluby z Rakúska, Maďarska Československa a Juhoslávie (iba 1927 – 1928, potom opätovne až od roku 1937). V roku 1929 sa pridali mužstvá z Talianska, roku 1936 na jednu sezónu mužstvá zo Švajčiarska a od roku 1937 aj Rumuni. Súťaž, už bez rakúskych a československých klubov, zanikla v roku 1940.

46 „ŠK Bratislava chystá jen klubový podnik“. In: *Športový týždeň*, roč. 5, č. 23, 6. 6. 1932, s. 1.

47 Štefánikov pohár nie len zaistený, ale aj rozšírený. In: *Slovenský denník*, 18. 6. 1932, s. 5.

48 Kolízia Stredoeurópskeho poháru s pohárom Štefánikovým. In: *Slovenský denník*, 15. 6. 1932, s. 5.

podľa ktorej turnaj asociácia zakázala,⁴⁹ kým ľudácky *Slovák* tvrdil naopak, že turnaj prebehne podľa plánu.⁵⁰ Vzťahy medzi klubom a asociáciou boli v tých dňoch naozaj vypäté. Ešte dva dni pred začiatkom turnaja vydala asociácia stanovisko, v ktorom fakticky Štefánikov pohár zakazovala. Argumentovala tým, že bratislavský klub nenahlásil štart viedenského WAC a Debrecínu s predpísaným 14-dňovým predstihom a nemohla ho preto povoliť. Trvala aj na účasti bratislavských futbalistov na zápase amatérov proti Rakúsku.⁵¹ Po dlhých telefonických vyjednávaniach sa doslova v hodine dvanástej zrodil kompromis – asociácia turnaj povolila a na zápas do Pardubíc vyslal klub podľa dohody namiesto siedmich iba trojicu hráčov.⁵²

Celá kauza s organizáciou turnaja však zanechala pachuť na oboch stranách. Asociáciu roztrpčilo, že klub a bratislavská tlač šírili počas turnaja informáciu, že podujatie povolila iba po zákroku predsedov viedenského a budapeštianskeho futbalového zväzu Huga Meisla a Henrika Fodora, ktorí mali údajne hroziť v prípade predpokladaných finančných strát ich klubov pre nekonanie turnaja odvetnými sankciami proti československej asociácii. Pražskí funkcionári takúto verziu svojho náhleho obratu a povolenia turnaj odohrať vehementne popierali a považovali za urážku.⁵³ Podľa bratislavského tajomníka Sedláčka stratil naopak klub vďaka zmenám v turnaji a neustálej neistote o jeho uskutočnení až 60 000 korún. Okrem iného tvrdil, že pri organizácii turnaja sa musel klub boriť zo strany asociácie s problémami, ktorým by Sparta a Slavia pri podobných plánoch nikdy čeliť nemuseli.⁵⁴ Aj tento konflikt sa stal pre bratislavských funkcionárov jedným z impulzov k spomínanému zvažovanému, ale napokon neuuskutočnenému prechodu medzi profesionálov.

Konflikt bratislavských a pražských futbalových žurnalistov – kauza Franci Svoboda

Hlavnou postavou konfliktu, ktorý vyvolal začiatkom jesene 1935 vášne najmä medzi bratislavskými futbalovými priaznivcami a žurnalistami, bola dlhoročná opora pražskej Slavie a jeden z hrdinov majstrovstiev sveta vo futbale v roku

49 Štefánikov pohár Čs. asociáciou sabotovaný. In: *Slovenský denník*, 24. 6. 1932, s. 5.

50 Praha chcela zakázať súťaž o „Štefánikov pohár“, ktorá však bude za každých okolností absolvovaná. In: *Slovák*, 24. 6. 1932, s. 8.

51 Štefánikov pohár definitívne zakázaný. In: *Slovák*, 25. 6. 1932, s. 8.

52 Dnes druhý deň turnaja o Štefánikov pohár. In: *Slovák*, 26. 6. 1932, s. 8.

53 Trapná historie s t. zv. Štefánikovým pohárom, in: *Rekord*, roč. 3, č. 27, 1. 7. 1932, s. 1–2.

54 SEDLÁČEK, Alojz. Prečo chceme k profesionalizmu. In: *Športový týždeň*, roč. 5, č. 47, 14. 11. 1932, s. 1.

1934 František Svoboda. K incidentu prišlo už počas prvého ligového súboja Slavia Praha v Bratislave v septembri 1935. Dlho očakávaný zápas poznačilo už v prvej minúte ťažké zranenie jedného z domácich hráčov práve po Svobodovom zákroku. Keďže v tom čase sa ešte v súťažných zápasoch nemohlo strieďať, museli hrať domáci prakticky celý zápas v početnom oslabení. Stretnutie sa tak odohrávalo v napätej atmosfére, pričom domáce publikum údajne búrlivo reagovalo na už tradičnú tvrdú hru Pražanov. Slavia sa navyše veľmi skoro dostala do vedenia.⁵⁵

K incidentu, ktorý zamestnával niekoľko dní najmä bratislavskú tlač, prišlo počas odchodu hráčov do kabín na polčasovú prestávku. Stalo sa to, k čomu zrejme prišlo na ligových trávnikoch pri konfrontáciách slovenských a českých mužstiev do roku 1993 z oboch strán pri vybičovaných športových emóciách ešte mnohokrát. Išlo však o prvý takýto incident v ligovom zápase v Bratislave, takže reakcia naň bola dramatická. Svoboda sa mal dostať pred kabínami do fyzického konfliktu s jedným z domácich funkcionárov, pričom, mal zároveň vulgárne uraziť slovenský národ.⁵⁶ Iróniou bolo, že spomínanému funkcionárovi prišiel na pomoc domáci správca trávniku, ktorý bol zhodou okolností Čech.⁵⁷

Reakcie časopisov na incident boli na oboch stranách rieky Moravy veľmi rozdielne. Slovenské denníky bez ohľadu na politickú príslušnosť Svobodov čin jednoznačne odsúdili, pričom ho označovali za ďalší úder Prahy voči československej vzájomnosti. Požadovali jeho exemplárne nielen futbalové, ale aj trestnoprávne potrestanie. Domáci klub podal na pražského útočníka dokonca trestné oznámenie a všeobecne sa na Slovensku volalo po jeho vylúčení z reprezentácie.⁵⁸

České časopisy udalosť nevykresľovali ani zďaleka tak dramaticky a hoci časť z nich ako napríklad *Lidové noviny* Svobodu odsúdila, iná skupina hľadala pre jeho čin ospravedlnenie.⁵⁹ Veľký rozdiel v postoji k incidentu bol aj medzi slovenskými a českými periodikami agrárnej strany. Kým slovenské agrárnicke noviny nemali pre Svobodu žiadne pochopenie,⁶⁰ pražský *Venkov* mal iný pohľad. Podľa novín bratislavský klub, ktorý podal na Svobodu trestné oznámenie, robil okolo záležitosti zbytočne veľký rozruch a žalobou zašiel príliš ďaleko.

55 11 Slavistov porazilo 10 Bratislavčanov 2:0 (1:0). In: *Slovenský denník*, 17. 9. 1935, s. 6.

56 O Svobodovom incidente podrobne: MÁJEK, Stanislav – ČERNÁK, Tomáš, *100 rokov klubu*, s. 69.

57 Hotový rehot. In: *Slovák*, 18. 9. 1935, s. 7.

58 Prehľad ohlasov slovenskej i českej tlače na incident publikoval časopis *Športový týždeň*: Slavia – ČsŠK Bratislava. In: *Športový týždeň*, roč. 8, č. 38, 23. 9. 1935, s. 5.

59 Tamže.

60 Po ligovom boji Slavia – Bratislava. In: *Slovenský denník*, 18. 9. 1935, s. 6.

Detailné verejné prepieranie incidentu nebolo podľa redakcie ani v záujme Čechov, ani Slovákov, keďže išlo podľa nej iba o „uličnícky kúsok“.⁶¹ Pri ospravedlňovaní Svobodu zašiel najďalej pomerne neprekvapivo *Pondělní list* z portfólia vydavateľstva Jiřího Stříbrného. Podľa jeho redakcie bol Svoboda vyprovokovaný nepriateľskou atmosférou a urážkami voči Čechom, ktoré mali z obecnstva zaznievať už v prvom polčase. Časť bratislavského publika bola dokonca obviňovaná z promaďarských nálad, pretože ako reakcia na dianie na trávniku malo na tribúnach zaznieť i volanie na slávu budapeštianskemu klubu Újpest, ktorý niekoľko týždňov predtým zohral v Bratislave priateľský zápas. Promaďarské nálady mali podľa novín preukázať bratislavskí hráči aj týždeň predtým počas zápasu v Kladne, kde sa mali medzi sebou údajne rozprávať po maďarsky.⁶² To, že mohlo ísť skôr o pokyny od maďarského trénera mužstva Józsefa Brauna, sa už v texte nespomínalo.

Na Slovensku sa v ďalších týždňoch sledovalo najmä pokračovanie Svobodovej reprezentačnej kariéry. Ironicky sa komentovala jeho choroba, ktorá ho mala vyradiť z nominácie na septembrový zápas proti Maďarsku. Nepochybovalo sa, že chorobou boli najmä obavy z reakcií na jeho nomináciu na Slovensku.⁶³ Veľmi nepriaznivo časť slovenských časopisov prijala jeho návrat do reprezentačného mužstva pred októbrovým zápasom proti Taliansku,⁶⁴ kým iná časť už na kauzu zabudla a venovala sa aktuálnemu futbalovému dňu.

Záver

Futbal v Bratislave zaznamenal v medzivojnovom období výrazný rozvoj. Stal sa jednoznačne najpopulárnejším športovým odvetvím a to hneď v dvoch smeroch – bol najviac aktívne hraným a zároveň divácky najsledovanejším. Podobne ako v iných veľkých mestách Československa a Európy, aj ihriská v Bratislave zaplňali každý víkend tisíce nadšených a verných futbalových priaznivcov.

Napriek tomuto rozmachu mal však bratislavský futbal rovnako ako Bratislava v rámci centralizovaného štátu v medzivojnovom Československu iba periférne postavenie. Pod tento fakt sa podpísalo viacero skutočností. Najdôležitejšou sa ukázala byť až do polovice 30. rokov zložitá organizačná štruktúra futbalu v Československu rozdeľujúca bratislavské československé a maďarské

61 Nejasnosť, či čo? In: *Venkov*, 20. 9. 1935, s. 10.

62 Slavia – ČsŠK Bratislava. In: *Športový týždeň*, roč. 8, č. 38, 23. 9. 1935, s. 5.

63 Dokiaľ ešte počkáme na Svobodov trest? In: *Športový týždeň*, roč. 8, č. 40, 7. 10. 1935, s. 6.

64 Slovenský národ stále možno beztrestne urážať? In: *Športový týždeň*, roč. 8, č. 43, 29. 10. 1935, s. 4.

kluby do rozdielnych súťaží. Druhým faktorom bolo rozhodnutie o zavedení profesionalizmu v československom futbale z roku 1925, ktoré neumožňovalo najpopulárnejšiemu a najúspešnejšiemu bratislavskému klubu až do roku 1935 preniknúť medzi československú futbalovú elitu. Bratislavskí futbaloví funkcionári a žurnalisti kritizovali dlhé roky pražskú asociáciu, že ignoruje ich záujmy, a pražskú futbalovú verejnosť obviňovali, že prehliada kvality I. ČsŠK Bratislava. Konfrontácie so špičkovými pražskými klubmi preto futbalová verejnosť v Bratislave vnímala ako príležitosť dokázať, že sa v Prahe v týchto názoroch na bratislavský futbal mýlia. Na tejto skutočnosti napokon nič nezmenil ani spomínaný postup I. ČsŠK Bratislava medzi klubovú elitu republiky. Ani po postupe do najvyššej súťaže sa navyše bratislavskému klubu medzi úplnú klubovú špičku zaradiť nepodarilo. V žiadnom z absolvovaných ročníkov sa neumiestnil na pozícii, ktorá by mu umožnila zúčastniť sa prestížneho medzinárodného Stredoeurópskeho pohára.

POUŽITÉ ZDROJE

Pramene

Archívne pramene

Slovenský národný archív
Policajné riaditeľstvo

Dobové denníky

Lidové noviny 1937
Slovák 1932, 1933, 1937
Slovenský denník 1921, 1924, 1928, 1930, 1932, 1935, 1937
Venkov 1935

Dobové časopisy

Rekord 1932
Športový týždeň 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1937

Literatúra

BERZEDI, Juraj – SPÁL, Pavol: *Divoké deväťdesiatky. Slovanisti Glonek, Kinder a Timko spomínajú na búrlivé časy slovenského futbalu*. Bratislava 2024

- ČERNÁK, Tomáš: *Belasé legendy – Peter Dubovský*. Bratislava 2016
- ČERNÁK, Tomáš: Sociálna situácia a politický konflikt vysokoškolského študentstva v 30. rokoch 20. storočia. In: *Forum Historiae*, 2015, roč. 9, č. 2, s. 119–133
- MÁJEK, Stanislav – ČERNÁK, Tomáš: *100 rokov klubu (1919 – 2019) ŠK Slovan Bratislava*. Bratislava 2019
- MAŠLONKA, Štefan – KŠIŇAN, Jozef: *Zlatá kniha futbalu na Slovensku. Defilé generácií 1898 – 1987*. Bratislava 1988
- MRÁZ, Igor et. Al: *Svet deväťdesiatich minút. Z dejín československého futbalu. Diel prvý 1901 – 1945*. Bratislava 1976
- PELC, Martin: *Na football. Fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha 2022

Zrejme najstaršia dochovaná fotografia futbalistov ČsŠK Bratislava z roku 1919. *Wikipedia.sk.*

Súboj o ligové body medzi Slaviou Praha a Viktoriou Žižkov v roku 1933. *Wikipedia.sk.*

Majstrom ČSR sa stalo v sezóne 1936/37 mužstvo Slavie Praha. Tretí sprava stojí František Svoboda. *Wikipedia.sk*.

František Svoboda sa stal ústrednou postavou národnostne podfarbeného incidentu, ku ktorému prišlo počas prvého ligového zápasu Slavie Praha v Bratislave. *Wikipedia.sk*.

